

ročník 16, č. 1, 2, rok 1985

BULLETIN

8

84

PSYCHOLOG V ČESKOSLOVENSKU

ORGÁN ČSPS
SPS

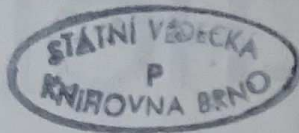
Ročník
1985
ČÍSLO

MZK-PK Brno

3119671090

Fe 2444 190

C 1.465/16, 1985

Bulletin Psychológ v Československu slúži pre internú potrebu členov a orgánov ČSPS a SPS. Uverejňuje príspevky, skúsenosti a poznatky týkajúce sa života ČSPS a SPS, práce psychologickéj profesie a členov spoločnosti ako aj anotácie knižných publikácií. Vychádzajú dve čísla ročne. Zaslané príspevky považuje redakcia za definitívne znenie, vhradzuje si právo redakčne ich upraviť. Rukopisy nevraciam. Žiadame prispievateľov, aby zohľadnili profiláciu bulletinu. Príspevky posielajte dvojmo gramaticky a jazykovo upravené s maximálnym počtom opráv 5 na jednej strane, písané obriadok (30 riadkov na jednej strane).

Príspevky posielajte na adresu:

REDAKCIA BULLETINU PSYCHOLÓG V ČESKOSLOVENSKU
Psychologický ústav UK

Mickiewiczova ul. 4
811 07 Bratislava, tel.: 576 01

Redakčnú radu vedie: Doc. PhDr. Jozef Koščo, CSc.

Členovia redakčnej rady: PhDr. J. Ch. Raiskup, PhDr. R. Kohoutek, CSc.,
PhDr. M. Urbanová, CSc., PhDr. T. Taročková, CSc.

Výkonný redaktor: PhDr. Elena Hradiská, CSc. (tel. 31 40 86)

Bulletin bol zadaný do tlače: máj 1985

Bulletin bol vytlačený: október 1985

OBSAH

I. Z ČINNOSTI ČSPS A SPS

Hodnotiaca správa o činnosti SPS za rok 1984 (V. Kováliková)	5
K histórii pražské pobočky ČSPS (E. Urban)	8
Člověk a pracovní činnost (J. Čížková)	10
Svetonázorová a mravná výchova mladej generácie (M. Slávik)	12
Žena v psychológii ako objekt a subjekt (D. Kusá)	13
Psychológia v riadení (M. Pardel)	14
Psychoterapia v klinickej a poradenskej praxi (D. Mináčová)	15

II. Z NAŠICH PRACOVÍSK

Desať rokov psychologických aktivít v Ústave vzdelávania pracovníkov priemyslu Ministerstva priemyslu SSR (G. Zala)	18
Psychologické poradenstvo a jeho podiel pri formovaní a výchove osobnosti socialistického človeka (H. Litváková)	22
Psychologický výskum a príprava psychologů pro potreby spoločenskej praxe (I. Štětovská)	26
Psychológia na kongrese IAMCR/AIERI (D. Brečková, J. Kačániová)	28
K súčasnému stavu a možnostiam zefektívnenia zamestnaneckého poradenstva na Slovensku (F. Bury)	30

III. TRIBÚNA NÁZOROV, DISKUSÍÍ, KRITÍK

Do pozornosti psychologom — užívateľom Kohsovej skúšky (L. Košč)	42
Aktuálne kritické úvahy o psychologickej diagnostike (J. Ch. Ráiskup)	47
Psychologická metodológia: problémy a rezervy (M. Hrabovský)	50
Diskusia k ochrane psychodiagnostických metód v našich podmienkach (V. Valášek, J. Hromý)	55

IV. NOVÍ ČLENOVIA SPS

61

V. PSYCHOLÓGIA VO SVETE

Psychologická veda školskej reforme (A. A. Bodalev, B. F. Lomov, A. M. Maťuškin)	67
Psychológia vo Švédsku (F. Olejár)	80

VI. ANOTÁCIE, INFORMÁCIE

83

I. Z ČINNOSTI ČSPS A SPS

HODNOTIACA SPRÁVA O ČINNOSTI SPS ZA ROK 1984

Činnosť spoločnosti v r. 1984 vychádzala z rámcového programu práce ČSPS na 7. päťročnicu a z úloh, ktoré sa na obdobie tohto roku konkretizovali v pláne ročnej činnosti.

Činnosť SPS riadil jej ústredný výbor a jeho predsedníctvo v tomto zložení:

Adamovič Karol
Boroš Július
Brozmanová Elena (hospodárka)
Černý Vladimír
Danko Ján
Ďurič Ladislav
Graca Štefan
Greisinger Jaroslav
Hradiská Elena
Ihnacík Jozef
Kačániová Jarmila
Kolényi Eugen
Kollárik Teodor
Kopasová Dorota
Kováčiková Milena
Kováliková Veronika
Kubalák Milan (podpredseda)
Müllner Jozef (podpredseda)
Páleník Ľubomír (vedúci tajomník)
Ruisel Imrich
Stančák Andrej
Šípoš Ivan, KSS
Špetuchová Viera
Šulek Milan,
Vonkomer Ján (podpredseda)

Revízori:

Páričková Izolda
Senka Ján
Zápotočná Olga

Náhradníci:

Hargašová Marta
Kováč Tomáš
Zala Gabriel

Činnosť výboru spoločnosti sa v tomto roku sústredila na tri dôležité úlohy:

— prípravu materiálu pre medzinárodný adresár psychológov,

- legislatívne zabezpečenie psychologických služieb,
 - vydanie protokolu zo VI. zjazdu slovenských psychológov.
- Pre medzinárodný adresár sa pripravili všetky potrebné materiály o slovenských psychológoch a celý adresár, teda aj časť psychológov z českých krajín, sa podľa predpísaných inštrukcií napísal a odovzdal predsedovi ČSPS.

Návrh právnej normy o psychologických službách bol po prerokovaní v Predsedníctve SAV a na legislatívnom oddelení SAV a po konzultácii a na legislatívnych orgánoch vlády SSR odovzdaný Hlavnému výboru ČSPS na jeho prípadné doplnenie a postúpenie na Prezídium ČSAV.

Protokol zo VI. zjazdu SPS je pripravený na vytlačenie. Výbor SPS sa okrem týchto činností zaoberal aj otázkami prípravy zjazdu ČSPS, ktorý sa má konať roku 1985.

Činnosť spoločnosti sa v najväčšej miere organizuje v odborných sekciách, oblastných skupinách, komisiách a pracovných skupinách. Sústreďuje sa na prerokovávanie problémov psychológie a psychológov v jej jednotlivých oblastiach (klinická, pracovná, pedagogická, poradenská, športu, tvorivosti...) a problémov psychológov — spoločných i na jednotlivých druhoch postov a pracovísk (v zdravotníctve, školstve, ekonomickej praxi, obchode a i.).

Zo správ sekcií a oblastných skupín je zrejmé, že sa viac než dosiaľ podarilo upevniť spoluprácu s inými odbornými spoločnosťami (pedagogickou), Soc. akadémiou ČSSR a Vedecko-technickou spoločnosťou.

Z najdôležitejších akcií realizovaných samostatne i v spolupráci s inými inštitúciami uvádzame:

Sekcia pedagogickej psychológie:

- Seminár: Psychologické problémy výchovy k tvorivosti žiakov na základných školách
- Sympóziu o psychológii tvorivosti

Sekcia psychológie práce:

- Celoštátny seminár: Aktuálne otázky personálnej práce
- Dni výmeny skúseností: Skúsenosti z aplikácie psychológie pri riadení a vedení ľudí
- Seminárny kurz: Psychológia efektívneho vedenia ľudí pri práci
- Celoštátny seminár: Ergonomické problémy práce žien
- Celoštátny seminár: Využívanie vedy a techniky v riadení sociálneho systému organizácií

Sekcia sociálnej psychológie:

- Seminárny kurz: Diagnostika v sociálnej psychológii

Sekcia klinickej psychológie:

- Plenárne zasadnutie s odborným programom
- Košické sexuologické dni

Sekcia vývinovej psychológie:

- Seminár: Psychológia rozvoja osobnosti dieťaťa v súčasných spoločenských podmienkach

Západoslovenská oblastná skupina:

- Seminár: Niektoré aktuálne psychologicko-pedagogické problémy vyučovania a výchovy
- Seminár: Problémy objektívneho hodnotenia efektívnosti mravnej výchovy

Stredoslovenská oblastná skupina:

- Seminár: Pedagogická psychológia a pedagogika
- Seminár: Psychológia pri vyšetrovaní v súdnej praxi a v postpenitenciárnej starostlivosti
- Seminár: Psychoterapia, manželské a predmanželské poradenstvo

Bratislavská oblastná skupina:

Pracovné stretnutia:

- psychológia — intra — a interdisciplinárna komunikácia
- Žena v psychológii ako subjekt a objekt
- Psychológia v riadení
- Psychoterapia v klinickej a poradenskej praxi

Pracovná skupina pre psychológiu tvorivosti:

Pracovné stretnutia:

- Tvorivosť, nadanie, talent
- Techniky, rozvíjania tvorivosti

Okrem týchto odborných podujatí rozvíjali sa aj iné činnosti (prednášky pre určité odb. a zamestnanecké kategórie, popularizácia psychologických poznatkov v masovokomunikačných prostriedkoch, v ZRPŠ a i.).

Celkovo možno konštatovať, že činnosť spoločnosti bola relatívne bohatá, že sa hľadajú nové formy a poukazuje sa v tejto súvislosti aj na problémy štruktúrovania spoločnosti a s tým súvisiaceho riadenia, resp. usmerňovania aktivít.

Veronika Kováliková

K HISTORII PRAŽSKÉ POBOČKY ČESKOSLOVENSKÉ PSYCHOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI

Říká se, že historie je učitelkou života, historia magistra vitae. Historie je ženského pohlaví, do jisté míry, svým způsobem žena. Jako žena vyžaduje, abychom jí věnovali náležitou pozornost. Když tak nečiníme, může nám zahrát všelijaké kousky.

Takový kousek zahrála některým českým a slovenským psychologům, v nichž vznikl v důsledku zanedbávání historie dojem, že Pražská pobočka ČSPS byla založena teprve v roce 1983, mnoho let po založení pobočky bratislavské.

Vrátil jsem se k této otázce na schůzi výboru Pražské pobočky ČSPS a jak už tomu v podobných situacích bývá, dostal jsem za úkol, abych se s věcí či s historií vypořádal sám.

Pokoušel jsem se zprvu získat nějaké informace osobními dotazy, daleko jsem se však nedostal, jednak z důvodu technických (nedovolal jsem se), jednak psychologických. K těm psychologickým patří i to, že nerad obtěžuji lidi. Hlavně však se ukázalo, že pojem „pamětník“ je složitý a ošidný. Z dobrých důvodů je ve Slovníku spisovného jazyka českého uvedeno, že pamětník je „kdo něco pamatuje“, tedy ne každý, kdo „něco zažil, je očitým svědkem, současníkem někoho, něčeho minulého“. Ne každý z pamětníků založení Pražské oblastní skupiny (POS) ČSPS před mnoha lety si to pamatoval.

Dokonce se ukázalo, že ani v dokumentech ČSPS nelze tč. pohotově najít potřebné informace.

Nakonec mi je poskytl pamětník neživý, totiž můj osobní archiv a moje knihovna. Tento pamětník neživý, jehož druhý pád je „pamětníku“ (na rozdíl od pamětníka živého), mi poskytl dokonce i originál pozvánky na **ustavující schůzi** oblastní pražské skupiny Československé psychologické společnosti při ČSAV, která se konala dne 20. 12. 1958 ve 14.30 hodin v zasedací síni ČSAV, Národní tř. č. 3, Praha 1, II. patro.

O kus dál (nebo blíž) v čase jsem našel pozvánku na přednášku V. Břicháčka Použití některých neparametrických metod v psychologii (pokračování), kterou POS konala 29. září 1960. To už jsem viděl, že se nemohu spolehnout ani na svůj archiv, protože jsou v něm mezery. I začal jsem hledat ve Zprávách ČSPS. A skutečně. Hned v 1. čísle z roku 1959 jsem našel obsáhlou zprávu o založení POS. Ve 2. čísle z roku 1960 je obsírná zpráva o činnosti POS za rok 1959, zároveň však zmínka o slabší účasti na některých přednáškách. Patrné jsou i počínající difference v aktivitě jednotlivých sekcí POS a změny v personálním složení výboru. Ve 3. čísle z roku 1960 je už ominosní věta „Koncem r. 1959 začala návštěva akcí oblastní skupiny upadat a poslední prosincová přednáška se pro malou účast nekonala. Bylo třeba hledat vhodná témata pro plenární schůze POS, která by zajímala co největší počet členů a jednak vhodnou formu akcí. Přednášková odpoledne pořádané jednou za 6—8 neděl se celkem osvědčila, návštěva podstatně stoupla“.

V roce 1960 naznačený diferenciační trend pokračoval. V hodnotící zprávě za rok 1961 pak čteme (Zpráva č. 5, str. 36—37): „Práce v naší

skupině měla celou řadu potíží. Byla to jednak zájmová roztríštěnost členů skupiny, potíže s hledáním vhodných námětů pro akce skupiny, které by zajímaly větší počet členů. Dále to bylo přetížení členů výboru i ostatních členů skupiny, což znemožňuje plně věnovat se funkci a najít termíny, které by vyhovovaly většímu počtu členů.“ Pokračují také personální změny výboru.

V čísle 6 z roku 1963 je rozsáhlá zpráva o společných akcích Psychologické komise Čs. psychiatrické společnosti, sekce Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně a zdravotní sekce pražské oblastní skupiny ČSPS v prvním pololetí 1962; jinak o činnosti POS čteme ve zprávě o činnosti ÚV ČSPS (str. 16): „13. Doporučit pražské OS, která nepatří k neaktivnějším, aby soustřeďovala a koordinovala práci hlavně na úseku teoreticko-metodickém.“

Z čísla 7 se dozvídáme, že na konci roku 1961 měla POS 82 členů a v roce 1962 přibyli 3 další. Jako neaktivnější sekce s nejbohatší činností je hodnocena sekce zdravotní. Výbor hodlá těžiště akcí přenést do sekcí a později do zájmových kroužků.

V Přehledu hlavních akcí oblastních skupin v roce 1963 (Zprávy 1964, č. 8—9, str. 25) čteme: „**Oblastní skupina Praha**, kde se během roku měnilo složení výboru, nepodala zprávu o své činnosti. Spolupracovala úzce se sekcí zdravotnické psychologie a s Komisí pro psychologii Psychiatrické sekce Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně.“ Jinak nic.

V plánu práce ČSPS na rok 1965 (Zprávy č. 11—12, str. 44) je uvedeno: „2. Zvýšenou pozornost bude ústřední výbor ČSPS věnovat práci pražské a západoslovenské oblastní skupiny, jejichž práce jako největších skupin by měla být zvláště významná.“

Ve zprávě o činnosti ČSPS v roce 1965 (Zprávy 13—14, str. 14) se píše: „pražská oblastní skupina má velmi aktivní **psychologickou komisi**, intenzivně pracující s psychiatrickou sekcí Československé lékařské společnosti JEP na pravidelných měsíčních pracovních schůzkách.“ Jinak o POS opět nic.

O rok později (Zprávy 15, str. 17) čteme: „Činnost **pražské oblastní skupiny** se vyvíjela především v jednotlivých sekcích (zvláště zdravotnické a vývojové psychologie), zatímco koordinace jako celku činila větší potíže. Zdravotničtí psychologové pražské oblasti konali pravidelné schůzky a semináře a ekonomičtí psychologové uspořádali několik přednášek zahraničních hostů.“

V posledním, 16. čísle Zpráv informace o POS chybí vůbec.

Ve „Zprávě o hodnocení Čs. psychologické společnosti v letech 1968 až 1969“ (Psycholog v Československu, roč. IV, 1972, č. 1—2, str. 15) se uvádí že z oblastních skupin ČSPS se v těchto letech projevovala živější činnost ve skupině brněnské. Jiné oblastní skupiny se scházely příležitostně, některé vůbec nepracovaly.“

Na závěr bych se rád zmínil o článku dr. O. Kolaříkové Potřebujeme oblastní skupiny ČPS, uveřejněném v časopise Psycholog v Československu, roč. III, 1971, č. 1—2, str. 31—37. Autorka v něm pečlivě rozebírá problematiku odborných sekcí, oblastních skupin a komisí naší ČSPS od roku 1958 a píše ke konci: „Zdá se tedy, že oblastní skupiny by se měly ve větší míře, než v jaké to činily a mohly činit doposud,

vyžívat v té oblasti činnosti, ve které je nemůže nikdo nahradit, totiž v projednávání a řešení společných otázek psychologů různých specialací a různých pracovních zaměření. Našlo by se jich patrně nepřeborně...“

Domnívám se, že s tímto názorem autorky je možno souhlasit. Oblastní skupiny mají vedle odborných sekcí a vedle komisí své specifické oprávnění.

Říká se, že kdo se nepoučí z historie musí se poučit na vlastní účet. Poučení z 25 let činnosti a nečinnosti POS ČSPS by mělo vyznít ve prospěch společné činnosti odborných psychologů také v Praze a jejím okolí k užitku psychologie, psychologů i celé společnosti.

Eduard Urban

ČLOVĚK A PRACOVNÍ ČINNOST

Zpráva z konference konané ve dnech 6.—7. listopadu 1984 v Praze

Konference Člověk a pracovní činnost byla pořádána Československou psychologickou společností při ČSAV, sekcí psychologie práce (česká část) a katedrou ekonomické sociologie a psychologie fakulty řízení Vysoké školy ekonomické v Praze. Představovala jeden z výstupů řešení DÚ SPZV VIII-6-5/5 v 7. pětiletce — Psychická regulace pracovní činnosti a utváření socialistického vědomí pracujících. Na konferenci byly předneseny jeho zásadní teoreticko-metodologické výsledky, které byly konfrontovány s empirickými poznatky a konkrétními zkušenostmi z aplikace psychologie v hospodářské praxi socialistické společnosti.

Tematicky byla konference členěna do čtyř částí: psychická regulace pracovní činnosti, pracovní způsobilost a příprava pracovníků, psychická zátěž při práci, podmínky života a práce člověka.

Teoreticko-metodologické přístupy k řešení problematiky psychické regulace pracovní činnosti byly reprezentovány pracemi doc. PhDr. A. Velehradského, CSc. Sociální determinace a sociální zprostředkovanost psychické regulace pracovní činnosti, prof. PhDr. J. Růžičky, DrSc. Motivace a teorie řízení, doc. PhDr. B. Chalupy, CSc. Význam teorie činnosti pro psychologii práce, PhDr. M. Břichcína, CSc. Analýza činnosti a součinnosti při skupinovém řešení problému a PhDr. E. Bedrnové, CSc. Podíl, význam a možnosti řešení subjektivních determinant výroby v řízení sociálních procesů.

V přednesených pracech byly objasňovány psychologické zákonitosti různých forem společenské podmíněnosti a společenské zprostředkovanosti psychické regulace pracovní činnosti, zákonitostí aktivního společenského jednání v podmínkách socialistické společnosti a psychologické zákonitosti vztahu osobnosti pracovníků a pracovní činnosti.

Praktické výzkumné aplikace se vztahovaly ke zkoumání profilu malých skupin při řešení problému, výkonnosti operátorských skupin, otázkám racionalizace, procesů rozhodování a řízení činností za rizika, strukturu pracovní motivace a úspěšnosti v učitelském povolání, adaptaci a stabilizaci absolventů VŠ, stabilizaci pracovníků ve vztahu k osob-

ním dispozicím a dalším problémům zejména z oblasti motivace pracovního chování.

Psychologické otázky pracovní způsobilosti a přípravy pracovníků uvedli svými pracemi doc. PhDr. B. Chalupa, CSc. Výsledky dlouhodobé psychologické studie souboru výzkumných pracovníků, PhDr. J. Šlédr K psychické diagnostice pracovní způsobilosti pro společné činnosti a doc. PhDr. J. Sedlák, CSc. Rozvíjení sociální připravenosti vedoucích pracovníků.

V dalších vystoupeních se autoři zabývali otázkami psychologických charakteristik perspektivních pracovníků v některých oblastech činnosti, sociálními dimenzemi osobnosti jako proměnnými v pracovní činnosti, problematikou rozvoje teoretického myšlení v období VTR a motivací k dalšímu vzdělání.

Výsledky aplikace psychologických poznatků v praktické činnosti odezněly v příspěvcích vztahujících se k psychologickým aspektům nácviku jednání v některých dopravních situacích, vlivu a významu subjektivních faktorů na zvládnutí změn pracovní činnosti a podmínek práce, zjišťování efektivnosti výchovně vzdělávacího působení na osobnost pracovníků, řečových dovedností a tvořivého myšlení při výuce cizích jazyků, metod sociálně psychologického ovlivňování a sociálního rozvoje pracovního kolektivu.

Tato část konference přispěla především k rozpracování psychologické teorie sociálních procesů v pracovních kolektivech a v rovině aplikační k rozpracování konkrétního užití psychologie v hospodářské praxi. Ukázalo se, že v návaznosti na přednesené poznatky bude třeba nadále věnovat pozornost rozvíjení sociální psychologie práce pro její široké uplatnění při řešení otázek vztahujících se k problematice uspokojování sociálních potřeb členů pracovního kolektivu, zejména pracovní spokojenosti a stability, stanovení možnosti účasti pracovníků na řízení některých významných podmínek života a práce členů v kolektivu a jiných metodicky závažných otázek.

Problematika psychické zátěže při práci byla v rovině teoretické prezentována v práci doc. RNDr. M. Horvátha, MUDr. E. Frantíka, CSc., L. Kožené Psychofyzická reaktivita v podmínkách různých typů pracovní psychické zátěže. Konkrétní příspěvky se zabývaly otázkami psychické zátěže pracovníků v lesním hospodářství, u ČSD, v drůběžářských závodech a u různých typů operátorské činnosti na pracovištích Čs. televize.

Některé nové pohledy na psychologické aspekty tvorby životního a pracovního prostředí, mentální hygieny a psychologie práce a psychologické analýzy sportovní činnosti přinesly příspěvky přednesené v závěru jednání.

Konference přispěla k ujasnění některých teoretických, metodologických i aplikačních otázek psychologie práce. Potvrdilo se, že psychologie práce je vysoce společensky angažovaná věda, která za určitých podmínek může významně napomáhat k dalšímu hospodářskému a sociálnímu rozvoji naší socialistické společnosti. Výsledky konference prokázaly, že naši psychologové práce jsou přiměřeně připraveni k plnění úkolů, které s tím souvisí. Konference byla přínosem pro další rozvoj

Jedným z prostriedkov riešenia adaptačných problémov žiakov je aj poznávanie a reštruktúrácia postojov žiakov k ich budúcim povolaniam (V. Jurečková), ale aj poznanie špecifík hodnotových orientácií cigánskej mládeže v SOU (E. Žiaková). O potrebe a dôležitosti práce psychológa v škole referovala vo svojom príspevku Práca školského psychológa v SOU Z. Bindasová.

Na záver rokovania v rámci tejto sekcie odzneli príspevky týkajúce sa poradenských služieb v oblasti športu, a to k otázkam výberu žiakov do internátnych športových škôl (J. Ferjenčík, M. Urbančíková), ako aj využitia psychologických poznatkov pri stabilizácii športového výkonu (T. Bugelová) alebo priamo v poradenskej činnosti na IŠŠ (E. Komárik). I. Učeň—D. Sotník vo svojom referáte poukazovali na medzery, ktoré súvisia s prepojením, či bezprostredným využívaním výsledkov psychologických výskumov v pedagogickej praxi.

Referáty prednesené na vedecko-praktickej konferencii boli na vysokej odbornej úrovni a boli zamerané predovšetkým na riešenie problémov poradenskej praxe. Obsah referátov vyplýval z tendencie referujúcich orientovať sa na témy úzko súvisiace s riešením aktuálnych úloh vyplývajúcich zo zavádzania novej výchovno-vzdelávacej sústavy do praxe. Konferencia svojím priebehom a obsahom dokumentovala angažovanosť psychológov pri riešení problémov výchovno-vzdelávacieho procesu v podmienkach budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti.

Materiály z konferencie budú v plnom znení publikované v zborníku, ktorý bude vydaný pri príležitosti 25. výročia založenia KPPP v Košiciach.

Helena Litváková

PSYCHOLOGICKÝ VÝZKUM A PŘÍPRAVA PSYCHOLOGŮ PRO POTŘEBY SPOLEČENSKÉ PRAXE

Pod tímto názvom sa uskutočnila ve dneh 6.—8. února 1985 konference pořádaná filozofickou fakultou University Karlovy při příležitosti 40. výročí vyvrcholení národně osvobozenického zápasu a osvobození Československa Sovětskou armádou. Třídenní jednání probíhala v zámku MŠ ČSR ve Štiříně a kromě pracovníků pořádající katedry psychologie FF UK se jich zúčastnili i zastupci kateder psychologie FF UK z Bratislavy a FF UP z Olomouce, FF PJŠ Prešov, PeF UK z Prahy a VPA KG z Bratislavy. Dále pak pracovníci společenskovedních, psychologických a pedagogických ústavů ČSAV a SAV, ministerstva práce a sociálních věcí, Institutu řízení a Výskumného ústavu výstavby a architektury z Prahy, Denního sanatoria při FN v Praze, n. p. Psychodiagnostika Bratislava, zástupci Krajské manželské a předmanželské poradny v Brně, Krajské pedagogickopsychologické poradny v Plzni a Ústí nad Labem. Za studenty se pak jednání zúčastnili členové obou ZO SSM při katedře psychologie FF UK.

Obsah konference byl rozčleněn na úvodní část, tři tématické sekce, dvě panelové diskuse a shrnující závěrečné jednání.

K předním hostům mezi šedesáti přítomnými účastníky patřil zástupce MŠ ČSR dr. Bohumil Španihel, který pozdravil konferenci jménem 1. náměstka ministra školství prof. dr. Václava Císaře, CSc., a děkan FF UK prof. dr. Václav Ráb, CSc., který ve svém příspěvku podtrhl důležitost sebereflexe jednotlivých oborů filozofické fakulty i složitého kontextu vztahu filozofie a psychologie, teorie a praxe. Vedoucí katedry psychologie FF UK prof. dr. Jaromír Janoušek, CSc., ve stěžejním úvodním referátu „Současné úkoly psychologie jako oboru ve výzkumném a výchovně vzdělávacím procesu“ konstatoval, že dnes u nás psychologie představuje široce rozvinutý vědní a studijní obor s neméně širokým společenským dosahem. Významné je její místo při objasňování a prohlubování kolektivismu — jednoho z čelných principů rozvoje socialistické společnosti — a stejně tak i při utváření všestranně se rozvíjející osobnosti člověka, formování jeho myšlení a cítění v duchu socialistických idejí, morálních norem a životních hodnot. Touto konferencí chtěli psychologové přispět k objasnění podmínek vyšší efektivity v oblasti vědy a výzkumu, prakticko aplikační a výchovně vzdělávací. V závěru zahajovací části pak následovaly příspěvky obecně metodologického charakteru, které přednesli doc. dr. Khol, DrSc., doc. dr. Škrábek, CSc., prof. dr. Mikšík, DrSc a dr. Ing. Riegel, CSc.

První tématická sekce nazvaná „Výzkum integrity a rozvoje osobnosti z hlediska podílu na zvyšování účinnosti psychologických aplikací a přípravy psychologů“ vycházela především z výzkumných úkolů řešených na katedře psychologie FF UK v poslední pětiletce. Hlavní referát prof. Mikšíka se týkal zejména metodologických otázek výzkumu osobnosti. Další příspěvky pak shrnovaly výsledky některých základních i aplikačních výzkumů (dr. Hartl, CSc., dr. Sedláček), pozornost byla věnována i některým otevřeným otázkám psychologické teorie v referátu dr. Ruisela „Dualismus osobnost — poznávací procesy“.

Druhá sekce, která se rovněž týkala výzkumných úkolů a výsledků práce katedry psychologie v Praze, byla nazvána „Výzkum aktivity, tvořivosti a kooperace z hlediska podílu na zvyšování účinnosti psychologických aplikací a přípravy psychologů“. Příspěvky této sekce se týkali především problematiky spolupráce v menších skupinách sledovaných osob. Projevila se rovněž snaha řešit specifické otázky laboratorně experimentálního výzkumu a jeho technicko-organizačního zabezpečení. V této části jednání vystoupili se svými referáty dr. Hoskovec, CSc., dr. Štikar, CSc., dr. Brichcín, CSc., a Ing. Stýblo. Přínosná byla rovněž vystoupení dr. Štecha, CSc., který sa zabýval problematikou argumentace a přesvědčování a dr. Zelové, CSc. o otázkách uplatnění sociální psychologie ve společenské praxi.

Třetí sekce byla zaměřena poněkud obecněji a bohatě tématicky rozčleněna, jak dokládá i název „Úkoly pregraduální a postgraduální přípravy psychologů z hlediska potřeb socialistické společenské praxe“. Jednotlivé příspěvky jednak zasvěceně analyzovaly současný stav této oblasti — jednalo se zejména o vystupení doc. dr. Hvozdíka, CSc., jednak citlivě reflektovaly názory těch pracovníků, kteří se zabývají přípravou a výukou budoucích psychologů — doc. dr. Ďurič, CSc., doc. dr. Hrabal, CSc., doc. dr. Langmeier, CSc., doc. dr. Dianiška, CSc., doc. dr.

Kollárik, CSc a dr. Helus, CSc. Byla provedena konfrontace s pohledy těch, kteří na tuto přípravu kladou požadavky v praktickém uplatnění [dr. Urbanová a dr. Capponi, a rovněž příspěvek dr. Hermochové].

Řešení sporných a problematických otázek tvořilo do značné míry těžiště obou panelových diskusí. První panel vedený dr. Burešem, CSc., se zabýval připraveností psychologů pro interdisciplinární spolupráci a psychologické odborné služby, přičemž se pozornost diskutujících soustředila i na problematiku jazyka, který by umožňoval plnohodnotnou spolupráci mezi psychology a jejich kolegy z odlišně zaměřených vědních oborů.

Druhá panelová diskuse, vedená dr. Oliveriem, byla zaměřena na otázky a problémy efektivity pregraduální a postgraduální přípravy psychologů z hlediska požadavků praxe. Bohatá a živá debata se postupně rozšířila ještě na problematiku plánování společenské potřeby psychologů a možností pružného reagování na některé požadavky praxe.

Jednání posledního dne obsahovalo zprávy předsedů jednotlivých sekcí a panelů, diskusí a shrnující závěrečný příspěvek prof. Janouška.

Celkově lze říci, že šlo o přínosnou akci, která umožnila neformální pohled na přípravu psychologů v konfrontaci s nároky, jaké na ně klade praxe, čemuž nasvědčovaly četné živé diskuse. Můžeme tedy doufat, že se v budoucnu stane realitou přání řady přítomných, aby se podobná operativní setkání pravidelně opakovala, a že tato konference nezůstane akcí pouze jednorázovou.

Iva Štětovská

PSYCHOLÓGIA NA KONGRESE IAMCR/AIERI

V dňoch 27. augusta až 1. septembra 1984 sa konal v Prahe XIV. svetový kongres Medzinárodného združenia pre výskum masovej komunikácie. Toto združenie vzniklo roku 1957 na podnet UNESCO a odvtedy sa každý druhý rok schádzajú jeho členovia z celého sveta, aby konfrontovali svoje najnovšie poznatky a názory v oblasti výskumu masovej komunikácie, jej vplyvu na verejnú mienku, v oblasti technických a technologických aspektov komunikačných procesov, zjednocovania terminológie, posudzovania právnych, etických i sociálnych aspektov novinárskej profesie. Mottom posledného kongresu bola „Sociálna komunikácia a globálne problémy ľudstva“.

Kongresy IAMCR/AIERI sa konajú striedavo v kapitalistických, rozvojových a socialistických krajinách. V posledných rokoch zaznamenalo združenie prudký nárast záujmu o túto problematiku v celosvetovom meradle, čo sa odzrkadlilo i na pražskom kongrese. Už pred ním malo združenie 1200 členov z vyše 70 štátov sveta. Uvedeného kongresu sa zúčastnilo 420 vedeckých, výskumných a pedagogických pracovníkov a ďalší významní hostia — pozorovatelia.

Okrem dvoch plenárnych zasadnutí sa rokovalo v šiestich sekciách a vyše tridsiatich pracovných skupinách a okrúhlych stoloch, kde odznelo 60 referátov a 400 diskusných príspevkov.

Najväčšou a z hľadiska účasti československých delegátov najpočetnejšie zástúpenou bola **sekcia sociológie a sociálnej psychológie**, ktorej sa zúčastnili zástupcovia všetkých prítomných štátov. Odznali tu referáty a diskusné príspevky k súčasnému stavu i čiastkovým výsledkom sociologického a sociálno-psychologického výskumu. Vystúpenia zahraničných účastníkov naznačili i niektoré v súčasnosti aktuálne problémy kapitalistických krajín, ktorými sa nezávisle na sebe zaoberali a zaoberajú viaceré výskumné projekty, napr. postavenie ženy v spoločnosti a jej prezentácie v prostriedkoch masovej komunikácie, problémy žien v novinárskej profesii. Opäť sa tu potvrdil politický a komerčný záujem viacerých západných výskumných projektov. Ďalšia skupina vystúpení sa zaoberala problematikou metodológie výskumu a niektorými čiastkovými aspektami výskumných techník.

S potešením sme konštatovali, že práve príspevky československých psychológov, novinárov a sociológov mohli podať koncepčné, ucelené a svetonázorovo jednotné pohľady v danej oblasti.

Potrebu interdisciplinárneho skúmania komunikovaného obsahu zdôraznila vo svojom vystúpení J. Kačániová (pracovníčka Novinárskeho študijného ústavu v Bratislave). Okrem lingvistických prístupov sa tu ukazujú ako veľmi dôležité aj psychologické prístupy, ktoré poukazujú najmä na spojenie tvorcu-novinára s tvoreným obsahom a adresátom tohto obsahu. Ide o to, do akej miery dokáže novinár splniť cieľ, zámer, ktorý si pre danú výpoveď zvolí, a do akej miery pri tom zohľadňuje potreby, očakávania, záujmy a komunikačné schopnosti adresáta výpovede. Je zrejmé, že adekvátne modely ľudských verbálnych procesov je potrebné vytvárať nielen na základe individuálnych charakteristík užívateľa jazyka, ale aj so zreteľom na jeho sociálne väzby a sociokultúrne začlenenie.

D. Brečková (NŠÚ, Bratislava) rozobrala rozvoj psychológie masovej komunikácie na Slovensku a poukázala na súčasný stav tejto utvárajúcej sa psychologickéj disciplíny. Možno povedať, že v súčasnosti sa psychológia masovej komunikácie rozvíja aplikáciou poznatkov psychológie na troch rovinách:

1. na teoretickej rovine sa rozpracovávajú psychologické aspekty masovej komunikácie,
2. na úrovni výskumu sa overujú teoretické predpoklady v konkrétnej komunikačnej situácii,
3. na úrovni praxe, kde sa využívajú výskumom overené psychologické poznatky,

pričom výber problémov sa pridŕža najmä potrieb riadiacej a žurnalistickej praxe.

J. Janoušek a R. Šubrt (FF UK, Praha) sa zaoberali metodologickými otázkami sociálno-psychologických výskumov vplyvu masovej komunikácie. Vychádzajúc z rozdielov medzi individuálnou a masovou komunikáciou poukázali na význam širších spoločenských súvislostí v masovej komunikácii a potrebu ich zohľadnenia v sociálno-psychologickom výskume. Rozdielne vzťahy a pozície komunikátora a recipienta v dvoch základných typoch komunikácie si tiež vyžadujú diferencovaný meto-

dologický prístup. Anticipačná aktivita komunikátora, jeho poznatky o recipientoch majú v masovej komunikácii celkom iný charakter ako v interpersonálnej komunikácii. Na druhej strane komunikačné potreby a očakávania recipientov sú pomerne vyhranené, súčasne však značne diferencované z hľadiska sociálneho zatriedenia recipienta. Špecifickosť vzťahu recipienta komunikátorovi v masovej komunikácii má kvalitatívny dopad i na celkový proces recepcie.

M. Kodým (Psych. ústav ČSAV, Praha) a K. Eliáš (FF UK, Praha) predniesli poznatky o psychologických aspektoch utvárania právneho vedomia s využitím prostriedkov masovej komunikácie. Referovali o konkrétnom experimente uskutočnenom na vzorke učňovskej mládeže s využitím už existujúcich psychologických výcvikových metód (metóda aktívneho sociálneho učenia a programové skupinové poradenstvo).

Zo zahraničných príspevkov zaujali predovšetkým výsledky práce švédskej výskumnej pracovníčky B. Höijerovej, ktorá už niekoľko rokov venuje výskumnú pozornosť komplexnej problematike zapamätania a prijatia správ zo spravodajských relácií švédskej televízie.

Kongresu sa zúčastnili aj viacerí významní sovietski vedci a teoretici v oblasti masovej komunikácie, medzi nimi najmä prof. J. N. Zasurskij a J. A. Šerkovin, ktorých práce v oblasti teórie a teoretického rozpracovania psychologických problémov masových informačných procesov (J. A. Šerkovin) patria aj u nás k základným východiskám využitia psychológie v oblasti masovej komunikácie.

Dana Brečková
Jana Kačániová

K SÚČASNÉMU STAVU A MOŽNOSTIAM ZEFEKTÍVNENIA ZAMESTNANECKÉHO PORADENSTVA NA SLOVENSKU

Interdisciplinárne poradenské služby a v ich rámci aj psychologické poradenstvo pre zamestnancov organizácií považujú sa za dôležitý nástroj sociálnej starostlivosti o pracujúcich. V mnohých podnikoch majú s nimi už niekoľkoročné skúsenosti. V súčasnosti, v podmienkach intenzifikácie ekonomiky a zvýšeného úsilia o efektívne využívanie vstupov, menia sa niektoré vonkajšie i vnútorné činitele, podmieňujúce fungovanie poradenstva ako systému.

Na získanie obrazu o súčasnom stave a perspektívach rozvoja zamestnaneckého poradenstva v slovenských podnikoch a organizáciách uskutočnili sme v rámci Psychologického ústavu UK — odd. biodromálnej a poradenskej psychológie exploračný výskum. Použil sa jednoduchý informačný dotazník, ktorý bol rozposlaný do 82 podnikov v SSR. Adresovaný bol na podnikové psychologické pracovisko, resp. na kádrový a personálny útvar, ak v podniku v danom čase nepôsobil psychológ.

Návratnosť dotazníkov (55 %) nebola síce veľmi vysoká, no dôležité je, že sa podarilo získať obraz o všetkých významnejších podnikoch

**INFORMÁCIA O MEDZINÁRODNEJ ASOCIÁCIÍ
PRE APLIKOVANÚ PSYCHOLÓGIU**
(International Association of Applied Psychology — IAAP)

Ako už samotný názov prezrádza, táto medzinárodná organizácia, ktorá v súčasnosti združuje psychológov z 92 krajín sveta, primárne sústreďuje pozornosť na aplikáciu psychologických poznatkov v praxi.

Predsedom je profesor Claude Levy-Leboyer z Univerzity René Descartes v Paríži.

V rámci organizácie je vytvorených viacero sekcií, ktoré zlučujú psychológov činných v rôznych odvetviach psychológie. V súčasnosti v IAAP pracujú nasledovné sekcie (ich názvy uvádzame v pôvodine): Division of Organizational Psychology, Division of Psychological Assessment, Division of Psychology and National Development, Division of Environmental Psychology, Division of Educational, Instructional and school Psychology, Division of Applied Gerontology, Division of Clinical and Community Psychology, Division of Economic and Consumer Psychology, Division of Health Psychology.

Vytváranie ďalších sekcií je významným aspektom vývinu samotnej organizácie a jej činnosti.

IAAP vo svojich aktivitách nezostáva izolovaná, ale sa snaží o spoluprácu s ďalšími medzinárodnými organizáciami, ako napr. ICCP, IUPsyS, ICP, IRTAC, EFPPA a i. V minulom roku organizácia požiadala UNESCO o pridelenie štatútu poradcu a krátko na to UNESCO prejavilo záujem o spoluprácu s IAAP na nasledovných problémoch: profesionálne aktivity žien, technologické zmeny a nezamestnanosť, mládež a zamestnanie, medzinárodné aspekty ekonomických vied. Svoj vedecký program rozoslalo UNESCO všetkým členom IAAP, aby sa vyjadrili k prípadnej spolupráci na tomto programe.

V roku 1984 bola IAAP prijatá za mimoriadneho člena ISSC (Medzinárodnej rady spoločenských vied) a neskôr sa pokúsi získať riadne členstvo. V tom istom roku bolo vynaložené značné úsilie o nadviazanie spolupráce s ILO a WHO. Svetová zdravotnícka organizácia zahájila projekt o úlohe psychológov v zdravotných problémoch a tak uvítala záujem IAAP a na riešenie tejto úlohy tiež prizvala ICCP a IUPsyS.

IAAP rozvíja vzťahy aj s psychologickými organizáciami, napr. ITC (International Test Commission), IPC (International Council of Psychologists).

Aktivity IAAP sa prejavujú tiež v pravidelnom poriadaní kongresov. Posledný sa konal v auguste 1982 v Edinburghu. Budúci kongres sa uskutoční v Jeruzaleme v dňoch 13.—18. 7. 1986 a ďalší sa bude poriadovať o 4 roky neskôr [1990] avšak miesto jeho konania ešte nebolo určené. Záujem prejavila India, Holandsko, Írsko, USA, Švédsko a Japonsko.

Okrem kongresových stretnutí si každá sekcia IAAP organizuje vlastné pracovné zasadania.

IAAP vydáva svoj časopis „International Review of Applied Psychology“

gy“ a informovanosť členov o vnútroorganizačných otázkach sa zabezpečuje pravidelným publikovaním Spravodaja. Okrem časopisu IAAP v súčasnosti pripravuje v spolupráci s ITC knihu „Psychometrics“ a sľúbené pripravuje publikáciu o nových trendoch v I/O psychológii, ktorú vydá jedna zo sekcií IAAP.

Prioritnou úlohou v súčasnosti je pre IAAP rozšíriť svoju členskú základňu. A to je jeden z dôvodov prečo podávame informáciu o tejto organizácii našej psychologickému obci.

Súčasným ekonomickým problémom vo svete sťažujú získavanie nových členov. Preto IAAP pristupuje k riešeniu tejto otázky zavedením dvoch opatrení. Všetkým členom vyzýva, aby rozširovali informácie o organizácii, a to najmä na univerzitách medzi študentmi, ktorí sa čoskoro zapoja do praxe, ďalej medzi psychológmi v hlavných oblastiach ich profesionálnej aktivity, v regionálnych organizáciách, atď.

Pretože IAAP má záujem o získavanie členov z krajín, pre ktorých je problematické platiť členské poplatky, zavádza skupinové členstvo. To znamená, že skupina záujemcov (nie viac ako 10) zaplatí spolu jeden členský poplatok a v prípade kladného vybavenia ich žiadosti sa potom stanú všetci členmi IAAP so všetkými právami okrem jedného — dostanú iba jeden exemplár časopisu.

Nakoľko záujem o členstvo v IAAP prejavujú aj organizácie (doteraz napr. IRTAC, EFPPA), preskúma asociácia možnosť úpravy svojich stanov, aby sa mohlo zaviesť aj členstvo organizácií. Súčasne by sa im vymedzil aj priestor v časopise vydávanom IAAP.

Jana Pružinská